

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasiló
krščansko mislečih

učiteljev
in vzgojiteljev.

VERI, VZGOJI, POUKU.

IV. Letnik

V Ljubljani 15. novembra 1903

Št. 22.

Dostojna taktika?

(Dopis z dežele.)

„Ali vas ni sram?!“ tako mora človek nevoljen zaklicati uredniku in dopisnikom „Učiteljskega Tovariša“, ako čita 31. številko tega glasila. S studom vrže človek iz rok to kunjó, ki tako nesramno bije resnici v obraz, in pomilovalno zre na one zaslepljene reveže, ki so izgubili že zadnjo trohico samostojnega mišljenja in slepo verujejo tistim, ki s svojimi lažnjivimi poročili dokazujejo, da jim je poštenje postalo že popolnoma neznan pojem.

V imenovani številki pogreva „Učit. Tov.“ na štirih mestih liberalno laž, da je katoliško-narodna stranka kriva, da se učiteljem sedaj še ne izboljšajo plače. Koncem članka „Zvišanje učiteljskih plač na Kranjskem“ piše doslovno tako-le: „Ko bi ne bilo v dež. zboru klerikalne obstrukcije, bi se ta načrt že lahko letos rešil in bi lahko učiteljstvo že od novega leta dobivalo zvišane prejeme — tako pa naj se zahvali učiteljstvo pri dr. Šusteršiču in Jakliču, da iz te regulacije ne bo nič.“ In v „Vestniku“ ponavlja isto laž, ko pravi: „Krivi so edino klerikalni deželni poslanci, ki s svojo brezmiselnostjo in brezvestno obstrukcijo zavirajo povišanje učiteljskih plač.“ In dalje: „Konstatujemo, da podpira nadslomškar in poslanec Jaklič še vedno Šusteršičevo brezstidno obstrukcijo v kranjskem deželnem zboru, da ne more priti regulacija plač kranjskega učiteljstva v razpravo.“ In zopet na drugem mestu:

„Dr. Šusteršič, komedijant v kranjskem deželnem zboru, ki bo najbrže požrl kranjskemu učiteljstvu izboljšanje škandaloznega materialnega stanja . . .“

Tako torej zvrča liberalno trobilo vso krivdo na poslance katoliško-narodne stranke, zlasti na Jakliča in dr. Šusteršiča. Vemo, da Gangl in njegovi pomagači niso tako neumni, da bi te svoje trditve tudi sami verjeli; temveč dobro nam je znano, da so njihove trditve le plod satanske zlobe. Njihova zlobnost je tem večja, ker neutemeljeno zvrčajo krivdo na svojega stanovskega tovariša, na poslanca Jakliča, kateri hoče kljub temu da so ravno učitelji bili najhujši agitatorji za njegovega nasprotnega kandidata, kljub temu, da mu ravno njegov tovariš na isti šoli meče najdebelejša polena pod noge, kateri hoče — pravimo — kljub vsemu temu zastaviti vse svoje moči v to, da se učiteljsko gmotno stanje kmalu in tudi kar najizdatneje izboljša. Jaklič in vsi katoliško-narodni poslanci so vsaki čas pripravljeni sodelovati pri izboljšanju učiteljskih plač; toda nekdo drugi je, ki pa tega noče. In to je: liberalna slovenska in nemška stranka!

Ali ni ravno ta stranka, kateri hlapčuje vse liberalno učiteljstvo, edino le kriva obstrukcije? Zakaj pa je obstrukcija v dež. zboru? Ali ne radi tega, ker nemškutarsko-liberalna večina noče priznati ljudstvu pravic, katere mu gredó?

Ali spoznate, kako ste zlobni, ker podtikate krivdo onim, kateri niso ničesar zakrivili, a nimate žal besede za iste, ki zaslužijo v polni meri naše zaničevanje.

Pa dokažemo vam tudi, da niste le zlobni, temveč tudi hinavski. V isti sapi, ko zagovarjate zatiratelje ljudskih pravic, „zavijate svoje hinavske oči“ (ta izraz smo posneli iz liberalnih glasil) in polni navdušenja za ljudski blagor pišete v članku „Učiteljeva stanovska zavest“: „Ali moremo misliti ljudskega učitelja, ki ne sočustvuje z ljudstvom, katerega otroke poučuje in vzgaja? Ne! To je neizogibno potrebno. Kdor naroda ne ljubi, tudi ne more biti njega učitelj. Brez ljubezni ni vzgoje!“ Te besede so zlate; toda v vaših ustih niso resnične! Učitelji, ki so se vdinjali v službo tistih, ki slovenskemu ljudstvu ne dovolijo niti najskromnejših pravic, isti učé, da mora učitelj ljubiti svoje ljudstvo. Dobro! Ako ljubiš svoje ljudstvo, privošči mu pravico, katera mu gre, in obrni hrbet istim, kateri mu te pravice kratijo.

G. Gangl sedaj tudi slušbuje v kraju, kjer je večina prebivalstva še brezpravna. Ako to ljudstvo ljubi, naj vendar enkrat udari tudi po sovražnikih brezpravnega ljudstva, naj pomoči vsaj enkrat svoje pero tudi v prid tega ljudstva, ki doslej še nima nikakih pravic, temveč le dolžnosti. Ako to stori, potem bomo verjeli, da res ljubi ljudstvo, da sočustvuje z njim, katerega otroke poučuje in vzgaja. Dokler pa tega ne stori, so zlate besede, ki so pod njegovim uredništvom zagledale beli dan, le gola hinavščina.

Pa vrnimo se zopet k obstrukciji, radi katere je toliko hrupa tudi med liberalnim učiteljstvom. Zakaj pa g. Gangl in tovariši ne primejo častnega člana „dične“ „Zaveze“, župana in poslanca g. Hribarja? Ali so liberalni učitelji res tako slepi, da ne spoznajo, kako jih ima Hribar za smolo? Naj

jim vendar malo pomagamo, morebiti bodo vendar spregledali. Ali se spominjate, da je Hribar stavil samostalni predlog, ki se tako-le glasi: „Visoki deželni zbor skleni: V seji dné 22. septembra t. l. vložena prošnja „Slov. učit. društva“ za izboljšanje gmotnega stanja ljudsko-šolskega učiteljstva pripoznava se za opravičeno, in naroča se finančnemu odseku, da jo takoj vzame v pretres ter kar čim prej mogoče poroča o njej dež. zboru.“ Tega se torej spominjate. Prav. Sedaj pa zatrobite Hribarju na ves glas: „naroča se finančnemu odseku, da jo t a k o j (tu še posebno zatulite!) vzame v pretres.“ — Ali ga umejete? Najprej naroča finančnemu odseku, da v z a m e t a k o j prošnjo v pretres; a ravno isti mož obstruira v finančnem odseku in noče izdelati referata. Ali je to možata doslednost? Tako ravnajo otroci! In tega Gangl in drugi nočejo videti ne vedeti, ker se bojé zamere pri svojih gospodarjih, katerim so se vdinjali. Ako ste pošteni, potipajte najprej te nemškutarske prvake in recite jim, naj vsaj v finančnem odseku delajo in vzamejo učiteljsko prošnjo v pretres. Pa tega seveda ne bode storili, ker ste preveč zajčje narave. Ali v a s n i s r a m ? K.

Poezija dela.

(Predaval na pedagoško-katehetskem tečaju v Solnogradu dvorni svetnik dr. O. Wilmann.)

Ako je delo predmet predavanjem, ki so namenjeni duhovnikom, učiteljem in prijateljem šole, potem se navadno poudarja njegova нравna vrednost, pomen dela za vzgojo mladine in нравno ljudsko izobrazbo. To stališče je merodajno tudi zame, le da vas hočem na višino tega нравnega naziranja voditi po zložni poti poezije in vam pokazati resnobo dela v ogledalu poezije, katera ima itak navado, šalo in resnobo, ideje in tvorbe domišljije združiti v prijetno enoto.

Na prvi pogled se zdi, da sta si poezija in delo nasprotna. Kovaču, ki bi hkrati tudi rime koval, bi ne prisojali dosti spretnosti za njegovo obrt in pesnika, ki bi se v potu svojega obraza trudil, da skrpá nekaj verzov, bi celo ne cenili visoko. Delo zahteva napenjanja moči, poezija prosto kretanje fantazije in čustev; delo je suhoparno in težavno, poezija nežna in drhteča; simbola dela sta mravlja in čebela, simbol poezije je pisani, lehkokrili metulj, ki leta od cvetice do cvetice.

In vendar je poezija prav tiste delavne živalice opevala, dočim pestrega metulja ni pogosto zadela taka čast. Gibčnemu kretanju mravelj primerja Vergil v Eneidi pehanje Trojancev, ki se pripravljajo na odhod: „Črna vrsta se vije skozi polje; zelišča jim zabranjujejo tir, a s poti morajo ovire; tu se upirajo, težko vlačijo ene zrnca, druge priganjajo k delu in karajo lenobo; vsa pot je napolnjena marljivih delavcev“. V pesmi o poljedelstvu slika isti pesnik delo čebel, „ki kopičijo zlati med in napolnjujejo celice svojega gradu s tekočim nektarjem“. Skoraj gotovo je to mesto vplivalo na Šekspirja, da je v svoji drami „Henrik V.“ tako mično opeval marljivost čebel, „ki ropajo

nežne poletne cvetove, in nosijo plen veselo domov ... kjer zidarji pevajoč zidajo zlate domove, in tihi državljani gnetejo med“.

Tu vidimo, da je delo znamenit predmet poezije, ki že po svojem občem značaju vse stvari usluži svojemu namenu. A pri Šekspirju nahajamo še neko drugo razmerje med delom in pesništvom. Opisuje nam, kako „zidarji pevajoč stavijo zlate domove; pesem spremlja delo, in marljivosti se pridružuje petje. Pogosto to opazamo, ne toliko pri zidarjih, kakor veliko bolj pri tesarjih, zlasti ob skupnem delu zabijanja kolov, ki nosijo stavbe. Pesmice zabijačev so najpreprostejše in najrazširjenejše delavske pesmi. Zelo mnogovrstne so, in v vsakem kraju je dobiti mnogo varijant.

Pesem tu zelo uspešno podpira delo. S svojim taktom vpliva, da je gibanje delavcev enakomerno, pa tudi njih same družijo, jim okrepljuje moči, jih osveži in preganja utrujenost.

Na tem vzgledu opazujemo najprimitivnejše razmerje med delom in poezijo: oba imata nekaj skupnega, namreč ritem. Pri delu opazujemo ritmično gibanje in tudi poezija sloni na ritmu, ki je njen temeljni element. Narodni ekonom dr. Bücher v Lipskem je napisal poučno knjigo: „Arbeit und Rythmus“, in to razmerje pojasnil z mnogimi izgledi. Že v starem veku nahajamo pesniške karakteristike dela izražene z ritmom. Najznamenitejši izgled te vrste je Vergilijev, ki opisuje kovaško delo ciklopov: nekateri gonijo mehove iz usnja, drugi hladé razbeljeno železo v vodi; Etna se stresa od silnih udarcev na kovaško tnalno, kajti: „ili inter sese magna vi brachia tollunt.“ Dolgi spondeji označujejo težko, počasno delo. Novejši pesniki pogostejše izražajo urno delo s hitrimi, skaljajočimi anapesti.

To je poetična igrača, poreče kdo. A resnoba dela tudi vpliva na pesnika, in zlasti ono delo, pri katerem je treba napeti vse sile in ki vstvarja reči, katere zopet služijo sili: namreč delo z ognjem. Kovač, ki izdeluje meče, je najbolj opevan rokodelc. Že grško bajeslovje povečuje boga kovačev: Hefaista, katerega nam predstavlja Homer v njegovi delavnici in Rimljani bajejo o Vulkanu, čegar pomočniki so mogočni ciklopi. Bajke vseh narodov opisujejo enake dogodke. Iz novejšje poezije je znan Schillerjev popis kovaškega dela v pesmi: „Der Gang nach dem Eisenhammer.“

Delo z ognjem ima nekaj veličastnega, a hkrati demoničnega na sebi. Prometej, ki je ljudem prinesel ogenj brez vednosti bogov, je titan, ne pa dober genij; tudi kovači narodnih pravlji so večinoma hudobne osebe. V tej umetnosti tiči nek titanski element, polen poezije, a strašen. Mi prozaični ljudje občutimo nekaj sličnega, če se vozimo z ognjenim konjem skozi kraje polne tovarniških dimnikov. Ogenj je velikanski element in le z zvijačo in silo ga je mogoče ukrotiti. Zmagovalec pa, človek, se zaveda svoje moči in govori sam pri sebi: „Če morem ognju gospodariti, potem se mi nič ne more ustavljati. Sili ki si je zaslužnjila nestalni, prasketajoči element, se odpira brezmejno polje.

(Konec).

Petje v ljudski šoli.

V časniku „Musikalische Zeitfragen“ je bil nedavno objavljen zanimiv članek o načinu, kako gojiti petje v ljudski šoli. Izvajanja učitelja strokovnjaka se mi zde vredna, da se z njimi seznanijo tudi bravci „Slov. Učitelja“. Zato jih tu priobčujem.

Naš čas zahteva naj se že v ljudski šoli po možnosti pazi na umetniško izobrazbo otrok. Vedno bolj se poudarja, da je treba ljudstvo za umetnost vzgojiti in zato že pri šolskih otrocih vzbujati in bistriti čut za lepoto v stvarstvu. Poleg risanja služi v ta namen zlasti petje. Petje je tudi temelj za vso daljno glasbeno izobrazbo.

Šola mora v vseh strokah učencu podati toliko znanja, da se more pozneje sam dalje izobraževati. Zato mora tudi pouk v petju doseči toliko samostojnost, da more učenec v šoli pridobljeni zaklad pesmi obdržati in ga vsaki čas z lahkoto pomnožiti. Treba je torej petje po posluhu omejiti in vaje v petju naslanjati na natančno spoznavanje intervalov, ritma, not, in na jasne pojme o tonih.

Pevanje po posluhu! Kakor v prvem razredu ljudske šole, tako vlada še ista navada tudi v pevskem društvu: večno predpevanje in ponavljanje po posluhu; nečisti, pogrešni glasovi, nerazvit glasbeni čut, mučne ure za učitelja in učence. In rezultat? Mladi dečki in deklice ostanejo večinoma glasbeni, analfabeti, manj znane melodije pri cerkvenem petju se komaj izvajajo; pevstva društva hirajo, petje pri delu, pri igri, na potovanju je vedno redkejše.

Vpeljali so petje po notah. Sedaj je več otrok ki znajo note brati, kakor jih je bilo preje, pa še vedno ne dosti. Da se ta cilj doseže, je treba paziti na tri točke:

1. Otroci se morajo naučiti, da pojejo takoj z lista po notah, v nižjih razredih lažje skladbe, v višjih tudi težje. Da je to pri otrocih mogoče doseči, nam izpričujejo šole v Švici. Ondi je ta način že čez 100 let vpeljan in vrlo uspeva. Sadovi pa se kažejo v lepo se razvijajočih pevskih društvih, s katerimi je preprežena vsa dežela.

2. Petje po notah je treba pravočasno pričeti. Nekateri učitelji prično ta pouk že v prvem razredu. Kako je treba prvence na note privaditi, o tem so že izšla metodiška navodila (Allgayer: Singbüchlein für die erste Classe). Mesto not se učitelj tudi lahko poslužuje podobe stopnjic ali lestvice.

Ljudske šole na Saksonskem prično s poukom o notah v drugem šolskem letu. In ta metoda se dobro obnaša. A najsi lestvice ali note izražajo podobo tonov, vedno je treba delovati na to, da se doseže kar največja samostojnost.

3. Kolikor mogoče pusti učence posamič peti! Za ta način govore splošni pedagoški razlogi, pa tudi potreba, da se nadzoruje zdravstveno stanje otroških glasov. Pri vsaki drugi učni stroki se zahteva, da otroci posamezno odgovarjajo. Le pri petju naj bi veljal zbor? S petjem, ki se goji posamič, se pri učencu v eni četrtinki ure več doseže, kakor sicer v več mescih.

Pouk v petju na ljudskih šolah ni zadnje izmed kulturnih vprašanj. Pomagaj vsakdo, da se z razumnim poučevanjem mladini vzbudi čut za glasbo in ji poda temelj daljni izobrazbi.

S.

Dopisi.

Z dežele. (Nekaj posebnega III.) „Resnica oči kolje“, pravi slovenski pregovor, in menda radi tega se Slovenci tako bojimo povedati kako pošteno komu v brk; rajši hvalimo, kakor grajamo.

Ko je izšlo I. berilo in slovnica, sestavila A. Razinger, A. Žumer — polno hvale. Izšlo je II. in III. berilo, sestavila M. Josin, E. Gangl — velika zasluga. Na svetlo smo dobili Hubadove čitanke — slava Hubadu — vpilo je učiteljstvo, nevedoč, da bije samo sebe po zobeh!

In ti, preklicani klerikalni kritikaster, si drzneš nasprotovati tej sodbi! Tu mi pride na misel kozlovska sodba v Višnji Gori, ko nastopi Gôbežel! Pa pustimo šalo!

Zakaj nisem zadovoljen z našimi berili, sem že zadnjič povedal. Nehal sem bil pri domači živini, zato danes začenjam z isto.

Domače živali imajo častno mesto malone v vseh šol. berilih od Abecednika naprej. Prav je to. Toda če te knjige pregledujemo, ne vidimo nič družega, kakor da jih te bolj na dolgo, one bolj na kratko opisujejo; v kolikor višji oddelek knjiga spada, toliko večji in daljši opisi. Take opise najdemo že v I. berilu. Gg. Josin in Gangl sta v II. berilu najprej omenjene opise iz prvega berila posnela in sta jih spravila v svoji knjigi pod naslov „94. Domače živali“ in pa pod „95. Govedo“. Človek bi si na prvi hip mislil: konec je teh suhoparnih opisov, zdaj pride pa kaj praktičnega, a kakšna zmota! „97. Konj“ — dolg opis. „98. Osel“ — še daljši! Kravica pa pri teh dveh gospodih ni zaslužila samostojnega berilnega sestavka! Pač pa imajo samostojne berilne sestavke: pes, mačka, miš, vrabec etc. In zdaj vzemimo

III. berilo v roko in iščimo v njem domačih živali? Zaman! Najdemo opise: medveda, leva, velbloda, žebeta, a kravice, volička, pujska ne najdemo v tem „hlevčku“! Gospod urednik! Vriva se mi pregrešna misel, da gospodje kolegi, ki niso kmečki sinovi in ne služijo med kmeti, ne morejo sestaviti berila, ki bi ustrezalo stvarnim kmečkim potrebam! Kaj mislite — greh?! Da ne bo kdo rekel, da samo obrekujem, zato povem svoje originalne misli prav na kratko:

1. V nižje oddelke, v Abecednik in I. berilo, naj bi spadali opisi.

2. V srednji oddelek, v II. berilo, naj bi se vpletel gospodarski pomen domače živine.

3. V višjih oddelkih, tretje berilo, naj bi obravnavalo umno gojitev domače živinoreje.

Gospod urednik! Ker naši „inteligenci“ ne pripisujem preveč iznajdljivosti v tej zadevi, dovolite mi, da v prihodnji številki to kratko razvrstitev nekoliko razvlečem. Z Bogom! Vaš Hribski.

Iz Idrije. (Občni zbor.) Dne 12. novembra t. l. vršil se je v Idriji občni zbor „Podružnice Slomškove zveze za idrijski sodnijski okraj“. Predsednik g. Ivan Vogelcnik pozdravi zborovalce, zlasti novega člana g. realčnega profesorja Alfonsa Levičnika. Nato sledé poročila o društvenem delovanju in stanju. Iz tajnikovega poročila posnamemo, da je imela „Podružnica“ 18 rednih in 14 podpornih članov. Naročena je bila na dva pedagoška časnika in je bila ud štirih književnih društev. Knjižnica šteje 132 del v 200 zvezkih. Iz blagajnikovega poročila smo izvedeli, da je imela „Podružnica“ 84 K 15 h dohodkov in 65 K 94 h stroškov. Pregledovalcem računov sta bila izvoljena go-

spoda M. Arko in J. Jeglič. Sklene se, da tudi za prihodnje leto ostane članarina 2 K. Pri volitvi odbora so bili izvoljeni gg. Iv. Bajec, A. Hribar, J. Novak in J. Vogelnik ter gdčni M. Gostiša in M. Jurman. Naslednja točka dnevnega reda je bilo predavanje g. L. Lah-a. „Razmerje med učiteljem in ljudstvom“, je bil predmet temu zelo za-

nimivemu referatu, o katerem se je razvila prav živahna debata.

Nato se je soglasno sprejel predlog, da se odpošlje na visoki c. kr. deželni šolski svet utemeljena prošnja za zopetno dovoljenje božičnih počitnic.

N.

Šolske vesti.

Izpremembe pri učiteljstvu. Gdčna Ana T o m e c, učiteljica v Trziču, je imenovana za definitivno učiteljico na rudniški ljudski šoli v Idriji. Na zasebni ljudski šoli kranjske industrijske družbe v Jesenicah je nastavljen kot učitelj g. Ladislav P o s p i š i l. Učiteljica gdč. Franja Tavčarjeva se je svoji službi v Št. Jerneju odpovedala. Na njeno mesto je imenovana začasno volonterka na 8. razr. dekliški šoli v Ljubljani gospod. Bogumila Globočnikova. Imenovan je učitelj Fran Wittreich iz Stare Loke na Kranjskem nadučiteljem v Črmošnjicah. Vodstvo enorazrednice v Mehovem pri N v em mestu je podeljeno otr. vrtnarici Mari T a v č a r. Drugo učno mesto na novoustanovljeni dvorazrednici v Ndanjem selu je podeljeno absolvirani kandidatki Ani P l e š k o. Na K o r o š k e m: Učiteljica Bernardina Zima v Tinjah je prestavljena na dekliško šolo v Velikovcu, učiteljica Semiramis Schmalz v Grebinjah na ljudsko šolo v Trbižu. Absolvirana kandidatka gdč. Alojzija Š t e b i iz Ljubljane je imenovana za podučiteljico v Tinjah.

Okrajni šolski svet celjski je v svoji seji 23. oktobra t. l. imenoval gdč. M. Klein (iz Hrastnika) za pom. učiteljico v Prožin; sklepal o novih šol. stavbah v celj. okolici; odobril nekaj proračunov kraj. šol. svetov za l. 1904; vzel na znanje poročilo nadzornikovo o letošnji učiteljski konferenci.

Razpisane učiteljske službe. V šolskem okraju Konjice se bodo o Veliki noči 1904 sledeča učit. mesta stalno popolnila: 1. na petrazredni ljud. šoli v Č a d r a m u (pošta Oplotnica, III. krajevni razred) mesto nadučitelja; 2. na enorazredni ljudski šoli v Š p i t a l i č u (pošta Konjice, III. krajevni razred) mesto učitelja-voditelja. Pravilno opremljene prošnje se imajo postavnim službenim potom vložiti do dné 15. decembra 1903 pri dotičnem krajnem šolskem svetu. V političnem okraju Celje se bodo o Veliki noči 1904 (oziroma mesto učiteljice ženskih ročnih del takoj) popolnila mesta nadučiteljev, učiteljev oziroma učiteljic in šolskega vodje stalno, oziroma tudi začasno: I. V okraju Celje-okolica: 1. na dvorazredni ljudski šoli pri sv. Lovrencu pod Prožinom, III. krajevni razred mesto nadučitelja; 2. na dvorazrednici v Libojih, III. krajevni razred, mesto učitelja, ozir. učiteljice; 3. na petrazredni ljudski šoli v Št. Pavlu, mesto učiteljice ženskih ročnih del z obveznostjo poučevanja 10 ur na teden proti letni nagradi po 478 K. II. Okraj Šmarje: Na štirirazredni dekliški ljudski šoli v Šmarji, II. kraj. razred, mesto učiteljice. III. Okraj Laško. 1. Na trirazredni ljudski šoli z nemškimi učnim jezikom v Laškem trgu, II. kraj. razred, mesto nadučitelja in mesto učitelja oziroma učiteljice; 2. na trirazredni šoli pri Sv. Lenartu nad Laškim,

III. kraj. razred, mesto učitelja ozir. učiteljice; 3 na enorazrednici pri sv. Miklavžu, III. kraj. razred, mesto šolskega vodje. Pravilno opremljene prošnje se imajo postavnim službenim potom vložiti do dné 15. grudna 1903 pri dotičnem krajnem šolskem svetu. V šolskem okraju Krško so razpisana novoustanovljena učna mesta na paralelkah štirirazrednic v Kostanjevici in Mokronogu s postavnimi dohodki v provizor. nameščenje. Prošnje do 24. novembra na c. kr. okrajni šolski svet v Krškem. — Na dvorazrednici v Trati je drugo učno mesto definitivno popolniti. Prošnje do 10. decembra na c. kr. okrajno šolski svet v Kranju. — Na enorazrednici v Podbrezju je provizorično zastavljeno mesto učitelja-voditelja s postavnimi dohodki in naturalnim stanovanjem stalno namestiti. Prošnje do 10. decembra na c. kr. okrajni šolski svet v Kranju. C. kr. mestni šol. svet v Ljubljani razpisuje novo učiteljsko mesto, ki se podeli moški učiteljski moči, katera bo v prvi vrsti nameščala obolele in zadržane učitelje in učiteljice mestnega šolskega okraja. Pravilno opremljene prošnje je predlagati uradnim potom pri c. kr. mestnem šolskem svetu v Ljubljani najkasneje do 10. decembra t. l. —

Okrajna učiteljska konferenca v krškem okraju za šolsko leto 1903/4 se bode vršila 22. junija 1904. Da se morejo poročevalci pripravljati za svoje referate, so se teme že zdaj določile. Poleg učne slike iz risanja v razredu meščanskega učitelja g. Karola Humeke, bodo poročali nadučit. Lud. Fettich-Frankheim iz Mokronoga in Aleksander Lunaček iz Št. Ruperta o deljenem učnem načrtu za ponavljalne šole za dečke, učiteljica Ana Harbich in Ivana Simončič pa o deljenem učnem načrtu ponavljalne šole za deklice. Vsi drugi udeleženci okrajne konference morajo izdelati referat: „Kako je skrbeti

v nižji skupini za trajno in dobro podlago v spisovnem pouku?“ ali pa: „Kako je mogoče doseči, da je pouk v ponavljavni šoli zanimiv in da odgovarja zahtevam vsakdanjega življenja?“ Vsakdo mora tudi izdelati dispozicijo za učno sliko „Prva pomoč pri zmrznjenicah“. Poročila se morajo predložiti c. kr. okr. šolskemu nadzorniku do 1. junija 1904.

Nemška zasebna pripravnica za učiteljice v Huthovem zavodu šteje letos v pripravljalnem razredu 21, v prvem letniku 34, v tretjem letniku 13, skupaj 68 gojenk. Na zavodu deluje 13 moških in 4 ženske učne moči. Če upoštevamo še število gojenk na c. kr. pripravnici in na zasebnem uršulinskem učiteljišču, potem se pač ni bati, da bi primanjkovalo ženskega naraščaja med učiteljstvom.

Šolske vesti s Koroškega. Koroški deželni zbor je sklenil, da se uračunaj odslej okrajnim šolskim nadzornikom, ki službujejo 10 let, od 500 K osebne dokaže 250 K v penzijo. Ta sklep pa ne velja za okrajne šolske nadzornike, ki so obenem državni uradniki. Deželnemu šolskemu svetu je deželni zbor dal dovoljenje, da dovoli štirim ljudskim učiteljem za šolsko leto 1903./4 in 1904./5. dopust s celo plačo, da se pripravijo za izpit za meščanske šole. Končno je dovolil deželni zbor funkcijske doklade tudi za paralelke, ekspoziture in ekskurendne šole.

Meščanska šola v Krškem je praznovala dné 26. pret. mes. slovesno petindvajsetletnico svojega obstanka.

Občinski svet ljubljanski je sklenil pri svoji seji dné 20. pret. mes., da ne opusti šolnine po ljubljanskih ljudskih šolah. Proti predlogu, ki ga je zagovarjal ravnatelj višje dekl. šole, prof. dr. Požar, je govoril ravnatelj Ivan Šubič, a zaman.

Vaba za učitelje. Graški „Tagespost“ pišejo iz Ščavnice: Muzikalno izobraženi učitelji se opozarjajo s tem na

izpraznjeno učiteljsko mesto v sosedni župniji „Kamenici“ (Gams), drugi krajevni razred; rok za vlaganje prošelj je 3. dec. S službo je združeno tudi mesto organista, ki ponuja stalne postranske dohodke. Učitelj bi imel na razpolago dve sobi. Kraj „Kamenica“, kamor „Tagespöst“ vabi učitelje, leži na jezikovni meji; zato je umevna njena sladka ponudba. Nemški učitelj bi gotovo delal na to, da se polagoma pozabi slovenski jezik v onih krajih in da nemštvo vedno dalje prodira v slov. ozemlje. Slovenske učitelje, ki imajo v sebi kaj nesebične požrtvovalne ljubezni do domovine, opozarjamo na to, če bi bil kdo pripravljen delovati na skrajni točki našega ozemlja!

Izkušnje učiteljske sposobnosti za ljudske in meščanske šole so se v Ljubljani končale 11. t. m. Napravile so izpite za meščanske šole gdč.: Marija Baltič, S. Filipina Čech, M. Tekla Praprotnik, Olga Sittig, g. Otmar Herbst, g. Alfred Wendler. — Za ljudske šole z nemškim in slovenskim učnim jezikom godčne:

S. Lidvina Brodnik, Jožefa Černe, Matilda Dragatin, Marija Fajdiga, S. Kajetana Grajzer, Evgenija Kalan, Marija Kovač, Pavla Lapajne, S. Felicitas Majdič, S. Justina Martinčič, Julija Miklič, Marija Odlazek, Ana Poglajen, Amalija Prevec, Emilija Prosenc, Terezija Požar, Marija Škaberne, S. Romana Šoter, Kristina Volc; gospodje: A. Alt, F. Fabianc, K. Hlebč, A. Hren, P. Jankovič, J. Levstik, M. Roš, Jos. Sprachmann, Ivan Štrekelj, V. Zahrašnik in R. Zupanc. — Za ljudske šole z nemškim učnim jezikom: S. Mar. Kotnik, gdč. K. Tschadesch, g. Jurij Metzger in Fr. Oppitz. — Za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom: gdč. El. Bernard, A. Enoh, g. L. Dermelj in g. A. Sila. Specijelno skušnjo iz nemškega učnega jezika je prebil gosp. E. Križman, dodatno skušnjo iz veronauka gosp. F. Repouš. Štirje kandidatje in kandidatinje so bile reprobirane, dva sta odstopila med skušnjo.

Drobtine.

Pedagoško-katehitični tečaj v Solnogradu se je pričel dne 9. t. m. s pozdravnim večerom. Govorniki prelat Danner, dvorni svetnik dr. Willman in ravnatelj dr. Hornich (Št. Hipolit) so razlagali namen tega sestanka. Pedagoško-katehitični tečaj ima biti sijajna manifestacija, ki nudi katoliškim učenjakom priložnost, da predlože svoje nazore širši javnosti. — Viharno odobravanje je vzbudilo sporočilo dvornega svetnika dr. Willmana, da se bode nadvojvoda Ludovik Viktor udeležil takoj prvega predavanja, in izjavil, da hoče vsako tako katoliško podjetje pospeševati. Predavanja je otvoril 10. novembra dopoldne dr. Willman razpravljajoč

„o nalogi didaktike“. Dr. Hornich, ravnatelj nižjeavstrijskega deželnega semenišča v Št. Hipolitu, je govoril o zgodovinskem načinu naziranja pedagogike. — Zvečer je izborno predaval Willman „o poeziji dela“. Vseh udeležencev je čez 300, večina duhovnikov, a tudi mnogo svetnih učiteljev. Med njimi je mnogo odličnih pedagogov. Poleg avstrijskih kronovin so zastopane Bavarska, Wirtembergška, Badenska in druge nemške dežele. Izredno zanimivo je predaval dr. Hornich o „državnem vzgojeslovju pri starih Grkih in o naši dobi“. Duhovito je razvil predavatelj pojem države in njenih pravic do vzgoje. Država ima le pravico, pod-

pirati vzgojo otrok, ne sme pa te vzgoje samooblastno določati. Kakor nima država pravice, izbirati svojim državljanom neveste, ravno tako tudi nima pravice svoje voljno vzgajati otroke. V prvi vrsti imajo pravico do vzgoje otrok starši in le tedaj sme država poseči vmes, če starši to svojo dolžnost zanemarjajo. Naši moderni so čudovito nedosledni. Povsod hočejo svobodo in vendar ne morejo prehvaliti države, ki jemlje starišem svobodo in jim krati pravice do otrok. Popoldne ob treh je predaval zopet dr. Hornich. Predmet predavanju je bil: „Vzgoja pri Rimljanih med ljudovlado in za časa cesarjev“. Dr. Hornich je pri tem jako spretno osvetlil tudi sedanje razmere. Zvečer ob sedmih se je zopet napolnila velika dvorana. Govoril je krasno dr. Willman o „poeziji dela“. Njegovo predavanje priobčujemo na drugem mestu. V četrtek (12. novembra) ob devetih je nastopil župnik Julij Kundi iz Dunaja. Govornik je že podučeval na mestnih šolah, na raznih šolah po deželi in na šolah, katere so obiskovali otroci tovarniških delavcev. Zadnji čas je deloval na ravnopravnih dunajskih šolah, torej ve iz skušnje, kako je treba poučevati verouk. Nikakor ne zadostuje, da se otroci naučé verskih resnic, marveč veroučitelj mora uplivati tudi na voljo in otroke vzgojiti za versko življenje. Na voljo pa vpliva najbolj ljubezen, zato naj veroučitelj vzgoji otroke tako, da bodo ljubili Jezusa Kristusa in se v ti ljubezni oklenili vsega dobrega. Gotovo je tudi potrebno, da otroci dobro poznajo verske resnice; saj človek ne more ljubiti, česar ne pozna. In ker nam je slednjič potrebna tudi milost božja, da hočemo in delamo dobro, mora veroučitelj v otrokih vzbuditi še hrepenenje po milosti in po sredstvih, po katerih nam Bog deli svojo milost. $\frac{3}{4}$ 11 — $\frac{3}{4}$ 12 je govoril župnik Kundi o zgodbah svetega

pisma. Omenjal je posebno, da je kot veroučitelj v I. razredu vedno razdelil uro na dva dela: pol ure je učil otroke moliti, pol ure pa je porabil za zgodbe. V višjih razredih je vedno razdelil uro med katekizem in zgodbe. Popoldne od 3—4 je župnik Kundi v dekl. šoli na „Schwazstrasse“ praktično pokazal, kako naj se pripravljajo otroci za prvo izpoved. Večerni shod je bil zopet izborno obiskan. Grof Žiga (Sigismund) Ledóchowski je govoril, kako vzgaja za delo sv. vera in izobraževanje značaja. Temeljitemu, izredno jasnemu in podučnemu govoru so poslušavci navdušeno pritrjevali. V petek 13. novembra dopoldne je govoril gospod župnik Kundi, kako obravnavati biblijske zgodbe. Biblijske zgodbe deli v tri kategorije in združuje tako nasprotujoča si navodila Öhlerja in Knechta. Le pripoved obravnava obširno, druge stopnje prepusti metodičnim knjigam. Nato je govoril o načinu, kako postaviti vprašanje, in o heuristični metodi. Ako se razume heuristična metoda v tem zmislu, da se ne sme nič položiti v vprašanje, temuč vse razviti iz duše otrokove, potem je ta metoda napačna. Zlasti racijonalizem je tu pretiraval. Temu ekstremu stoji nasproti neopravičeni supranaturalizem, ki le pretirava. Pri tej priložnosti je govornik lepo poudarjal, da je veronauk velikega pomena za formalno izobrazbo in že vsled tega mu gre prvo mesto. — Popoldne 3.—4. je imel gosp. Stiglitz iz Monakovega v šoli praktično katehezo o vprašanju „Zakaj se postimo?“ Razvijal je vprašanje po novi metodi monakovskega katehetskega društva. Na podlagi izgleda o sv. Alojziju je zapored obravnaval posamezne točke in jih napisal na tablo: 1. izgled Jezusa in svetnikov, 2. pokora za storjene grehe, 3. zatiranje poželenja, 4. pokorščina do cerkve. — Od $\frac{1}{2}$ 5. — $\frac{1}{2}$ 6. je predaval dvorni svetnik

Willman o socialni pedagogiki. Dočim je sredi prejšnjega stoletja politika vzbujala največ zanimanja, so stopili z organizacijo četrtega stanu, stanovski interesi v ospredje. Vse je polno socialnih problemov, še celo znanost. Govori se o sociologiji (za filologa strašna besedna spaka!), o socialni fiziki, socialni etiki, socialni psihologiji in socialni pedagogiki. Te besede pomenjajo, kar se v nje polaga, nekaj resnice je v njih. Ako primerjamo socialno pedagogiko z individualno pedagogiko, kakor je na primer Rousseau zahteval umetno ločitev otroka od družbe, potem jo izpopolnjuje, če jo primerjamo s splošno državno vzgojo, jo vzame v sebe. — Zvečer ob 7. uri je govoril profesor bogoslovja dr. Rieder o temi: družina in šola. Avtoriteta in ljubezen mora biti podlaga obema, le v skupnem delovanju družine in šole je pričakovati pravega uspeha. Stariši imajo glavno pravico do otroka, šola jim te pravice ne sme kratiti, pa tudi stariši morajo podpirati učiteljevo delovanje. — V soboto 14. novembra od 9. 10. je predaval č. g. župnik Kundl o analizi in sintezi. Analizo in sintezo je razdelil v stvarno in logično, potem se li vpraša po stvareh ali pojmi. Stvarna je analiza, če se cerkev razdeli v presbiterij, kor in ladijo ali stavek v subjekt in predikat. Logična sinteza (dedukcija) je, če pri tvorbi pojmov, pravil, postav z dostavljanjem znakov od splošnega prehajam k posameznemu, od pravila do posameznega slučaja, dočim pri logični analizi (indukciji) z odvzemanjem znakov prehajam od posameznih slučajev do postave, od izgleda do pravila, od posameznosti do splošnosti. Pri veronauku se gre za logično sintezo in analizo. Mučno zmešnjavo je povzročilo, da so razni teoretiki kateheze te pojme razumeli v stvarnem pomenu in termine zamenjali, tako, da

imenujemo zdaj induktivno pot sintezo, deduktivno učno pot pa analizo, če prav ima biti ravno obratno. Induktivna pot je: iz „poglavar“, „zakramenti“, „nauk“ preiti na pojem „cerkev“ ali iz „znamenje“, „milost“, „vstanovitev po Jezusu Kristusu“ preiti na pojem „zakrament“; a deduktivno postopam, če postavljam pojma „cerkev“, „zakrament“ naprej in iz njih sklepam posamezna znamenja. Analiza in sinteza se ne moreta popolnoma ločiti, ker sinteza večkrat spremlja analizo ali jo stavi kot pogoj. Analiza in sinteza (učna pot) se ne smeta zamenjavati z učno obliko. Pri obeh se postopa lahko heuristično ali akroamatično, čeprav pri sintezi prevladuje vprašujoči, pri analizi predavajoči način. Katera učna pot je boljša? V svetnih predmetih, ki se opirajo na izkustvo (n. pr. slovnica, geografija, naravoslovje, prirodopis) so v nižjih šolah od analitične učne poti prešli k sintetični in novejša didaktika je v tej zadevi zelo napredovala. Tudi je primernejše, če od znanega prehajam k neznanemu, od čutnega do abstraktnega. Otrok se zanima za znano stvar, ki jo ima pred seboj. Dandanes se pouk v geografiji ne pričenja z globusom, temveč z opisovanjem šolske sobe, domače vasi. Tudi pri veronauku je treba uporabljati sintezo, če bi sicer pri analizi morali vzeti za podlago pojem, katerega otroci ne razumejo. „Sintezo, ako potrebna, analiza, če mogoča.“ Analiza je mogoča n. pr. pri zapovedih, pri nauku o peklju i. dr. A vsi važnejši oddelki katekizma, n. pr. cerkev, zakramenti se morajo obravnavati sintetično. Na nižji stopnji je sintezi dati prednost, na višji stopnji pri znanih stvareh analizi. Katekizem pa mora biti analitičen, ker je zistematična knjiga in se mora učiti sintetično; pri sintetičnem katekizmu bi na primer veroizpoved morala priti še-le za posameznimi členi na vrsto. Govornik je

pravil, da je izrekel nekemu škofu obžalovanje, ker je prvo vprašanje v katekizmu: „Kaj se pravi krščansko verovati?“ Škof pa je odgovoril: „Saj pač ne bode noben katehet tako neroden, da bi pričel s tem vprašanjem“. Sintezo dolžiti, da je nevarna za dogmo, učno avtoriteto ali pravovernost, je nespametno. — Od $\frac{1}{2}$ 11. do $\frac{1}{2}$ 12. je bil praktični učni poizkus. Imel ga je isti g. predavatelj. Popoldne od 3. — 4. je predaval dvorni svetnik Willman o socialni pedagogiki v šoli. Pojasnjeval je način, kako pedagogika lahko pospešuje zmisel za socialna vprašanja. V biblijskih zgodbah naj se povdarjajo n. pr. izpremembe ustave pri biblijskih narodih, pri klasikih pa se povdarja kulturnozgodovinski moment, prav tako v rimski zgodovini socialno vprašanje. Že Pestalozzi je postavil temelj socijologiji, ker je hotel, da se posebno goji domovinoznanstvo. Velike zasluge imata tudi J. B. Graser na Nemškem in filozof Ziller. Cesar Viljem II. je povodom narasčanja socialne demokracije izrečno zahteval, da se razpravlja v šoli socialno vprašanje. O načinu, kako naj se to godi, pedagogi niso edini. Socialno demokratične nazore v šoli naravnost pobijati ni priporočljivo. Zlasti je merodajno mišljenje učiteljevo. Dokler se ne odpravi državna omnipotenca, ni dosti prida pričakovati. Določiti moramo zopet, kaj je naravno, človeško, božje in večno pravo in ne sme za pravo proglasiti, kar je posamezniku prav. Predavatelj je zavračal takozvane pogodbene teorije in poudarjal, da so pri tem popolnoma pozabili na božji zakon (lex divina). Kot učne pripomočke za izobrazbo v socialnem vprašanju je priporočal knjige: Pesch in Costarosetti.

Veronauk na Dunaju. „Wiener Diöcesanblatt“ poroča: Na Dunaju obiskuje 365 javnih ljudskih šol s samostojnim vodstvom 193.677 otrok in sicer

95.084 dečkov in 98.593 deklet. Od teh pripada 171.403 otrok in sicer 84.634 dečkov in 86.769 deklet rimsko-katoliški cerkvi, Katoliški veronauk poučuje na teh javnih šolah 267 duhovnikov, izmed katerih je 58 definitivno, 46 provizorično nastavljenih, in 163 katehetov, ki so obenem tudi dušni pastirji. Vsi skupaj poučujejo 5549 ur in sicer 1714 v nižjih razredih (v 1., 2., 3. razredu), 2151 v višjih razredih (v 4., 5., 6. razredu) in 1684 na meščanskih šolah. Učitelje veronauka na meščanskih šolah nastavlja dunajska občina, ki vzdržuje te šole. Kateheti dobivajo plačo 112.200 kron, stanarino 33.740 K in starostne doklade 9400 K. Z ozirom na to, da manjka duhovnih moči, uporabljajo se po § 5 z dne 14. maja 1869, št. 62, tudi svetni učitelji za pouk krščanskega nauka. V dunajskem šolskem okraju poučujejo sedaj svetni učitelji 729 ur krščanski nauk. Ti svetni učitelji morajo napraviti izkušnjo za veronauk, obenem jih mora cerkveno predstojništvo potrditi. Šolska oblast mora paziti na to, da se ne nastavljajo taki učitelji, katerih vedenje se ne strinja z obnašanjem katoliškega veroučitelja. Cerkevna oblast ima po postavi pravico, da potrdi te učitelje ali ne. Pouk v krščanskem nauku stane v letošnjem šolskem letu 377.700 K. Od tega denarja dobijo duhovniki, ki so obenem tudi dušni pastirji 73.124 K, definitivno nastavljeni duhovniki 155.340 K, provizorično nastavljeni na meščanskih šolah 44.360 K, na ljudskih šolah 35.920 K, svetni učitelji pa 47.520 K; nižjeavstrijski verski zaklad plača za 363 ur 21.506 K. Stroški za poučevanje veronauka so v letošnjem šolskem letu od stroškov lanskega leta za 5000 K večji. V letu 1900—1901 je obiskovalo šolo 185.072 otrok, izmed katerih je pripadalo k rimsko-katoliški cerkvi 164.104 in leta 1901 do 1902

189.211 otrok, izmed katerih je bilo 167.782 katoličanov. Če prav se je ustanovilo na Dunaju več novih župnij, vendar ne more dobiti šolska oblast dovolj duhovnikov, ki bi podučevali krščanski nauk. To jasno dokazuje, da je še zmerom premalo župnij na Dunaju. Pametno in složno delovanje bi utegnilo pripomoči, da se zadosti zahtevam, ki jih stavi krščanska vzgoja mladine katoliškim duhovnikom. Iz poročila knezonadškofijskih nadzornikov je razvidno, da deluje tudi večina dunajskih katehetov z vneto v svojem poklicu.

Zlata pravila starišem: 1. Vzgoji posebno skrbno svoje prvo dete! Zgled najstarejšega vpliva vzgojevalno na mlajše. 2. Dajaj svojim otrokom sam dober zgled! 3. Ukazuj svojim otrokom le to, kar si dobro premislil in kar si spoznal za koristno in potrebno! 4. Nauči otroke že od zgodnje mladosti, da bodo točno in brez ugovora ubogali! Ne misli, da mlad otrok še ne more ubogati. 5. Ne trpi nikdar ugovorov ali celo kljubovanja! 6. Bodi do otrok ljubeznjiv, toda tako, da ostane v otrocih vedno pravo spoštovanje do tebe! 7. Vpričo otrok morajo biti starši vedno istih misli. Kaznovani otrok se ne sme nikdar skrivati za očeta ali mater, da bi dobil varstvo. 8. Vzgoji svoje otroke za delo in skrbi za njihovo zdravje! 9. Vzgoji svoje otroke v pravem krščanskem duhu! 10. Z vsakdanjo molitvijo izročaj sebe, svoje otroke in vso svojo hišo Božjemu varstvu!

Šolski zistem na Koroškem. V „Miru“ čitamo: „Tretji deželni jezik, to je jezik mutcev, bodo morali uvesti na naši dvorazredni, do zdaj utrakvistični šoli v Lešah; zakaj otroci so vsi Slovenci, učitelj in učiteljica pa trda Nemca! Otroci ne umejo nemški, učiteljica pa ne slovenski, in ako se hočejo porazumeti, ne preostaja jim drugega, nego da si poma-

gajo kakor mutci — s kazanjem. Ubogi učitelji, še bolj ubogi otroci! Kakšni pač bodo uspehi? Škoda, da ni zdaj kje kaka svetovna razstava, da bi tam razstavili to čudno fabriko, v kateri se v najkrajšem času iz Slovencev delajo Nemci, iz probujenih, ukaželjnih otrok zabiti, neobčutni — butci. Ves svet bi se za njo zanimal in bi strmeč občudoval velike misli in zdrava pametna pedagogična načela deželnega šolskega sveta, in njegovo blagočuteče srce za nas Slovence. Naš deželni šolski svet bi dobil gotovo prvo darilo. Tem gospodom se pač srce smeji, ko nam srce krvavi.“ — „Mir“ pripominja: „Dodatno se nam poroča: Zgodila se je sprememba. Novonastavljena učiteljica gdč. Olga Jaric, ki je slovenščine popolnoma nezmožna, a je morala vzlic vsemu protivenju vsprejeti pouk v prvem razredu, je sedaj vendar prestavljena iz Leš na „nemško“ šolo v Prevaljah. Trebalo je nekaj časa, da so tudi više glave prišle do spoznanja, da tako ne gre in je nespametno, tako očitno se upirati zdravi pameti. A vsekako ostaja to imenovanje značilno za postopanje visokega deželnega šolskega sveta. Na Leše so poslali sedaj gč. Ragelj iz Prevalj, ki je tudi Nemka a pozna menda toliko tukajšnje slovensko narečje, da se bo mogla z otroci razumeti, dasiravno sama to zanika! Bomo videli!

Slovenska mestna ljudska šola v Gorici stane mesto res lepo svotico. Od leta 1896., ko se je odločila za slovensko šolo nekdanja vojašnica, stane ta šola goriško mesto že celih 56.728 K, ali učenca do danes še ni bilo niti enega v tej šoli, ker Slovenci niso tako neumni, da bi pošiljali svoje otroke v zaduhle prostore nekdanje vojašnice, ki niso bili sposobni za vojašnico, za šolo naj bi pa bili. Gospoda na mestnem magistratu v Gorici se bo pač morala nekoliko pre-

misлити, kajti vsota je res velikanska, ali kaj, nastavljeni učitelji morajo dobivati plačo, če pride kak otrok v šolo ali pa ne.

Reforma šolstva na Tirolskem.

Deželni zbor tirolski je sprejel v zadnjem zasedanju novo šolsko novelo s sledečimi določbami: Definitivne učne moči namešča deželni šolski svet, a pravico imenovanja izvršujejo šolske občine. Ta pravica pripada v onih krajih, kjer je le ena občina vsolana, občinskemu odboru, sicer pa krajnemu, ozir, mestnemu šolskemu svetu. — Glede o lajša ve šolskega obiska ima postava sledeče določbe: Deželni šolski svet more z ozirom na krajevne in druge razmere dovoliti, da se otroci v poletnih mescih začasno pouka oprostijo. Učitelji morajo skrbeti, da se tudi pri okrajšanem učnem času učni namen po možnosti doseže. Druga važna določba je: Stariši ali njih namestniki, katerih otroci se vzgojujejo doma, ali pa v kakem zasebnem zavodu, so odgovorni za to, da si otroci pridobijo isto vednost, kakor na javnih ljudskih šolah. Ako stariši ali njih namestniki te dolžnosti ne izvršijo, okrajni ali mestni šolski svet lahko otroke prisili, da obiskujejo javne ljudske šole.

Sveti oče Pij X. o veronauku. V svoji prvi encikliki je svet oče o važnosti veronauka zapisal sledeče lepe besede: „Kdo ne spozna, da je dandanes, ko se dá človeštvo voditi le razumu in nekemu hrepenenju po svobodi, veronauk prvo sredstvo, da zavlada zopet Bog nad človeškimi srci? Koliko jih je, ki sovražijo Kristusa, cerkev in evangelij bolj vsled nevednosti, kakor pa izprijenosti srca. In to je najti nele pri veliki množici, ki se lahko izpelje na napačno pot, temuč tudi pri olikanih stanovih in celo pri takih, ki v drugih strokah kažejo veliko izobraženost. Manjka jim vere. A nikakor ne gre trditi, da vero zatre ob-

sežna vednost, temuč le nevednost. Čim večja nevednost, tem pogostejši odpad od vere. — Da pa more veronauk prinašati zaželjene sadove in se v vseh vpo-dablja Kristus, je treba pomniti, da ni nič uspešnejše, kakor ljubezen. Kdor misli s strogostjo in trdostjo koga za Boga pridobiti, upa zaman. Kdor zmote in napake prehudo graja, celo več škoduje, nego koristi. Timoteju je rekel apostol: „Graja, pros, svari, pa (pristavil je) z vso potrpežljivostjo.“

Mednarodni kongres za šolsko higijeno. Čeprav se v novejši dobi mnogo stori za izboljšanje javnih higijeničnih razmer, vendar so zlasti šolske zdravstvene razmere nujno potrebne reforme. Vedno pogostejša nervoznost in zgodnja duševna utrujenost mladine so nezdravi simptomi, ki dokazujejo, da je sedanji učni zistem kvarljiv. Šolska higijena ima tu važno nalogo, da odpravi, kar spozna za pogubno in učvrsti mladi organizem, da more izvrševati svoje dolžnosti. V ta namen so se po raznih državah že ustanovila društva. Na Nemškem: „Der allgemeine deutsche Verein für Schulgesundheitspflege“; na Francoskem: Ligne de medecines pour l'amelioration de l'hygiene, physique et intellectuelle dans les ecoles; v Švici: „Schweizerische Gesellschaft für Schulgesundheitspflege“; na Angleškem: Society of medical officers of schools. Slična društva so tudi v Belgiji in na Ogrskem. — Zavest, da je možno nalogo in težnje šolske higijene zlasti pospeševati s skupnim delom vseh narodov, pa je rodila sklep, da se vsaka tri leta sklicujejo mednarodni kongresi za šolsko higijeno. Prvi kongres se bode vršil, kakor smo že poročali, na Nemškem tisti teden po veliki noči. Kraj zborovanja bode Norimberk. Za predavanja in razprave, ki se nanašajo na šolsko higijeno, se lahko uporablja katerikoli

evropski jezik, najprimerneje nemški, francoski ali angleški. Člani kongresa morejo biti vsi, ki se zanimajo za težnje šolske higijene. Oglasiti se je treba pri lokalnem komiteju. Vsak član mora prispevati dvajset mark. Za ta denar se mu vpošlje vstopnica, ki mu daje pravico udeleževati se vseh sej in obravnav kongresa, izvrševati volivno pravico, prejemati dnevnik in poročilo kongresa. Organizacijo kongresa v posameznih deželah bodo vodila razna higijenična društva in zdravniški kolegiji. Tudi kranjska zdravniška zbornica se je že pečala s tem vprašanjem. Obravnave se bodo vršile deloma v javnih sejah, deloma v sekcijah. Za javne shode so odločeni trije dnevi, sekcije pa bodo zborovale dopoldne in popoldne. V prvih bodo predavanja splošnega značaja, v drugih diskusije o praktičnih stvareh.

Vzgoja in pouk v družini Habsburžanov. Letošnje izvestje mestne realne gimnazije v Korneuburgu prinaša pod tem naslovom na prvem mestu zanimiv zgodovinski članek, ki ga je spisal večji zgodovinar dr. Strakosch-Grassman. Posebno obširno razpravlja o vzgoji Maksimiljana I., njegovih vnukov: Karola V., Ferdinanda I. in Rudolfa II. — Prvi Habsburžani so bili analfabeti. Še-le počenši z 14. stoletjem so bili Habsburžani večši branja, pisanja in latinskega jezika. Z veliko resnobo mora še l. 1450. Enej Silvij dokazovati v nekem spisu, da je umetnost pisanja tudi kraljem potrebna. Najbolj se je v družini Habsburžanov negoval pouk latinščine. Latinščina se je smatrala neizogibno potrebna za višjo izobrazbo. In Enej Silvij je vsled tega zaklical Ladislavu Posthumu, ki se je menda ni prav rad učil: „Neizobražen kralj ni drugega kot kronan osel.“ Med vzgojnimi sredstvi je imela odlično mesto tudi — šiba. Maksimiljan I. jo je moral večkrat okusiti; Filipu Lepemu so za slučaj, da noče

ubogati, brez usmiljenja grozili z njo; kralj Ferdinand I. je odločno zahteval, naj se uporablja šiba pri njegovih otrocih, če ne ubogajo. Glede na učne predmete je še pomniti, da se grščina do l. 1848. v habsburški hiši ni poučevala. Že v 15. stoletju pa je bilo mladim Habsburžanom zapovedano, da se morajo pridno učiti raznih deželnih jezikov in modernih evropskih jezikov. Tiskanih učnih knjig habsburški principi niso imeli do konca 17. stoletja; sami so morali spisovati učni tekst po narekovanju učiteljevem.

Karol V., ki je bil 1519—1556 nemški cesar, je bil vzgojen kot Francoz, prav tako njegov oče Filip Lepi. Karol V. ni umel prav nič nemščine. Pri nekaterih sinovih Ferdinanda I. se je pojavilo neko nagnenje k protestantizmu, ki pa ni dolgo trajalo. Pri sinovih Maksimiljana II., ki so bili večinoma vzgojeni na dvoru Filipa II., ni tega opaziti. Kako strogo je bilo postopanje pri pouku, je razvidno iz nekega pisma nadvojvoda Rudolfa (poznejšega cesarja Rudolfa II.), ki se je moral v pismih na svojega očeta opetovano obtožiti lenobe in nepazljivosti in učitelja pismeno prositi odpuščenja za neki nedostojen izraz, ki mu ga je bil zaklical. Počitnic ni bilo. Poučevali so večinoma jezuiti, vzgoja pa je bila izročena odličnim plemenitašem. Pouk se celo na potovanju ni prekinil.

Tako je ostalo do srede 18. stoletja. Plača ni bila visoka. Učitelji, ki so poučevali nadvojvodinje, so dobivali hrano in 150 gld. na leto; tisti, ki so imeli za učence nadvojvode, pa 500 goldinarjev. Neko nadomestilo za skromen honorar, ki se je zelo neredno plačeval, je bilo upanje na višja cerkvena dostojanstva, katera so ti učitelji navadno dosegli. Enej Silvij in Hadrian iz Utrehta sta postala celo papeža. Pohvalno je ome-

njati, da se je v habsburški družini že od nekdanj zelo gojila glasba in klasične študije, manj se je oziral pouk na praktično upravnno delovanje in na vojaško vzgojo. Poslednja se je do srede 17. veka skoraj do cela zanemarjala. Tu je bil merodajen nasvet Erazma iz Rotterdama, naj se principi vzgoje za kneze miru.

Zanimanje srednješolskih učiteljev za ljudske šole. Splošno je znano, da učiteljstvo naših visokih in srednjih šol — razven častnih izjem — ne kaže posebnega zanimanja za ljudsko šolstvo. Združenje učiteljstva ljudskih, srednjih in visokih šol je pri nas še stvar boljše bodočnosti. Drugače pa je na Francoskem. Kot znamenje, da se v tej državi profesorji vedno bolj in bolj zanimajo za ljudsko šolstvo, moremo navesti sledeči dogodek: Učitelji srednjih šol (les professeurs des lycées et collèges) so sklenili na šestem kongresu, pozvati učitelje ljudskih šol k društvenim shodom, da bi se z njimi posvetovali o društvenih vprašanjih. Kot taka vprašanja so bila najprej naznačena sledeča: poučevanje po šolski dolžnosti; metode elementarnega in sred-

njega poučevanja; pogovori o tem, kako bi pridobili nove dijake v liceje in kolegije; ustanovitev društvenih mestnih zvez in večjih družb.

Češko šolstvo na Dunaju. Na glavnem shodu šolskega društva „Komenský“ na Dunaju je bilo podano temeljito poročilo o delavnosti tega društva. Dohodkov je imel „Komenský“ 51.659 K 95 h, izdal pa je 49.906 K 38 h. Članov je štel: častnih 18, ustanovnih 179, delujočih 335, podpornih 190; odbori štejejo 588 članov, skupaj 1311 članov. „Komenský“ izdržuje v X. okraju sedemrazredno šolo z 832 otroki (433 deklic in 399 dečkov); šolske vrtce: v X. okraju (60 otrok) in v tretjem okraju (45 otrok) ter šole za češki jezik v III okraju (66 otrok), v V. okraju (49 otrok), v IX. okraju (84 otrok) in v X. okraju (40 otrok).

Šolski dobrotnik. Eden izmed največjih današnjih pesnikov, veliki Björnson, je prejel od svojih sorodnikov ob svojem osemdesetem rojstnem dnevu dar 21.000 K, katere je velikodušno daroval ljudskim šolam. („Vychovatelské Listy“).

✧ Naznanilo. ✧

Pri vseh knjigotržcih je dobiti po K 1.60

Navodilo k I. zvezku Črničeve Računice

Založila „Slovenska šolska Matica“.

Odbor.

„Slovenski učitelj“ izhaja dvakrat na mesec (1. in 15.).

Cena mu je na leto 5 K, na pol leta 2 K 50 h.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.

Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.

Tiska Katoliška Tiskarna.